

HARMONISKA IZAUGSME: MUZIKĀLĀS ATTĪSTĪBAS IZPĒTE CAUR PSIHOSOCIĀLAJĀM PRASMĒM PUSAUDŽU IZGLĪTĪBĀ

Tatjana Voitova

KOPSAVILKUMS

Pēdējā laikā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta cilvēku mentālajai veselībai, labbūtībai un psihosociālās kompetences attīstībai, jo īpaši mūsdienu strauji mainīgajā pasaulē. Šie aspekti ir īpaši nozīmīgi pusaudžu vecumposmā (12–20 gadi), kad norisinās būtiskas pārmaiņas neirobioloģiskajā, fiziskajā, kognitīvajā un sociāli emocionālajā attīstībā. Ir svarīgi apzināties, ka psihosociālās prasmes ir maināmas un attīstāmas dzīves laikā, turklāt tiek uzsvērts, ka šo prasmju attīstības potenciāls ir īpaši izteikts pusaudžu vecumposmā. Tāpēc ir būtiski šīs prasmes mērķtiecīgi mācīt un attīstīt, izstrādājot atbalsta programmas, rīkojot pasākumus un nodrošinot sistemātisku pieeju jauniešu psihosociālajai izaugsmei.

Arī izglītības jomā arvien vairāk tiek uzsvērtā nepieciešamība pievērst uzmanību ne tikai akadēmiskajām un kognitīvajām spējām, bet arī sociāli psiholoģiskajiem aspektiem, jo tie kļūst arvien nozīmīgāki mūsdienu realitātē. Tā kā jaunieši ievērojamu savas dzīves daļu pavada skolā, ir būtiski veidot atbalstošu un iekļaujošu skolas vidi, kas sekmē emocionālo drošību, pozitīvu mikroklimatu, uzticamas attiecības ar nozīmīgām personām un harmonisku personības attīstību.

Latvijā ir izveidota spēcīga un ilgtspējīga kultūrizglītības sistēma, kas ietver daudzpakāpju struktūru formālās izglītības ietvaros, kā arī dažādus neformālās izglītības veidus – tostarp interešu izglītības pulciņus, jauniešu centrus un dažādus kursus. Šī sistēma nodrošina secīgu un mērķtiecīgu muzikālo prasmju attīstību, kā arī jauniešu radošuma un pašizpaušmes pilnveidi. Būtiski uzsvērt, ka mūzikas izglītība ir cieši saistīta ar valsts kultūrpolitiku – tā nodrošina plašu pieejamību visos Latvijas reģionos, sekmējot aktīvu pilsonisko līdzdalību un stiprinot nacionālo identitāti.

Profesionālā mūzikas izglītība Latvijā ir būtiska kultūrizglītības sastāvdaļa, kas apvieno senas un spēcīgas tradīcijas ar mūsdienu tendencēm. Pusaudžu vecumposmā jāmin profesionālās ievirzes un profesionālās vidējās izglītības programmas. Profesionālās ievirzes programmas **20V** (mācību ilgums – 8 gadi) un **30V** (mācību ilgums – 3 gadi) ir paredzētas prasmju apguvei, kas nepieciešamas turpmākai profesionālās izglītības turpināšanai izvēlētajā specialitātē. Šīs programmas tiek apgūtas paralēli vispārējai izglītībai un tiek īstenotas pašvaldību mūzikas skolās un profesionālās ievirzes mūzikas skolās. Profesionālajā vidējā mūzikas izglītībā īpaša nozīme ir programmai **33** (mācību ilgums 3–4 gadi), kas paredzēta audzēkņu sagatavošanai profesionālai karjerai mūzikā. Tā apvieno intensīvu instrumentu spēles vai dziedāšanas apmācību ar visaptverošu teorētisko zināšanu apguvi.

Šī raksta mērķis ir sniegt pārskatu par psihosociālo prasmju konceptu pusaudžu vecumposmā (kas Latvijā ir salīdzinoši jauna tēma), kā arī aplūkot Latvijas mūzikas izglītības sistēmu. Papildus tam tiek uzsvērtā un pamatota nepieciešamība veikt pētījumus – gan teorētiskos, gan empīriskos – par psihosociālo prasmju nozīmību, tostarp mūzikas izglītības jomā. Tā kā Latvijā ir unikāla mūzikas izglītības sistēma, kas piedāvā plašas un daudzveidīgas iespējas jauniešu muzikalitātes attīstībā, tas veido labvēlīgu un radošu vidi šādu pētījumu veikšanai. Sadarbojoties dažādām institūcijām un personām, kas iesaistītas jauniešu attīstības procesā, pētījumu rezultātos balstītus secinājumus varētu integrēt izglītības praksē.

Neapšaubāmi, vispirms ir jānodrošina pedagogiem atbilstoša profesionālā pilnveide, lai viņi iegūtu nepieciešamās kompetences – piemēram, piedalotiesursos, semināros, iepazīstoties ar labās prakses piemēriem, kā arī iesaistoties pieredzes apmaiņas programmās. No vienas puses, sociālo labbūtību un piederības sajūtu var veicināt, audzēkņiem piedāvājot dažādas sociālās aktivitātes, piemēram, grupu muzicēšanu, diskusijas, sadarbības projektus. No otras puses, tikpat būtiski ir pievērst uzmanību jauniešu emocionālās un fiziskās veselības stiprināšanai. Tādēļ mācību procesā būtu vērtīgi ieviest dažādu veidu terapijas prakses, emocionālās pašregulācijas un stresa pārvaldības tehnikas, kā arī fiziskās aktivitātes.

Tādējādi psihosociālo prasmju sistemātiska iekļaušana mācību procesā visos izglītības posmos varētu ieviest jaunu un būtisku dimensiju izglītībā, vienlaikus ar kognitīvo un profesionālo spēju attīstību veicinot arī pusaudžu vispusīgu un harmonisku personības izaugsmi un vispārējo labbūtību.